

st" is bij dien lijke figuur, in geen tijd te doen gaan, weg.

Dosten enkele haar fondsen tingen, maar t een, doode" m haar eere- rika als een

en daardoor er te staan.

in New-York ens wel ging, gehoor merke- de trustee's, dienstverlening lan een kerk- soogden den

haast niets in en met allerlei wel met voor- en. Dat trok e richting al

trustee's den rden, dat de meer met te trachtig tegen, fondags enter- van Zondags- kloekweg, de trustee's pasten een of deelen, een Zondags- an. En deze arzelde geen eere van zijn stee's.... en

naast kerk" te erst geleidelijk de parochie- as dit systeem, ar greikt. Nu d niet kunnen het burgerlijk ngen.

als onder het rken, was deze in het kerkelijk ergelaten. Het en kerk komen rns van zulk

erianen en an- piscopale toe- elke regelende en andere aan- dan het eigen- e geloovigen, ingeland dit in sel voor kerk- n kerkelijke n alle kerken elkaar.

ninder in kleine n waar de be- is, en dus de indeeling neeren kerken van s bijna niet ge- sluitend actief erschillend be-

de groote ste- de stadsdeelen s, en de werk- Onder dat ge- k in een rijke goeden", in en doenden", en in men". Dit gaat k kerken zijn, n geolleeceerd zijn, en waar hebben, cen- l tot de kerk odig heeft. Ook een kerk een gebonden. Een g uitgezonderd als ouderlingen reden alleen in " bij het heilig eeld.

lge, dat de taal blift. De Duit- Zweden Zweed- ken, de negers oloured people" ande allen per- alzo niet de nis het kerkelijk

niet, dat de rijke i oppotten. In- betoon, en stich- buurten chapel, an het Westen, under gegooden bij te springen, de levendige en rijke kerken uit t het kerkelijk el en zoo welig Unitariërs zijn, en b. v. de aholtz te Grand- gemis aan deel- indien de Uni- et boven water

alzo met een rkkelijk leven te rkkelijk hoe dese bij eigenaardige zijn eigenaardige

dat de belang- leven er sterk de concurrentie milder ofers be- noodzaakt wof- el meer werk te

maken, en last not least dat men op veel kleiner kring een eigen predikant heeft. Toestanden als hier te lande, dat men op 3 à 4000 zielen slechts één leeraar heeft, kent men in Amerika eenvoudig niet. De meeste kerken hebben niet meer dan een 2 à 300 leden, en één predikant op niet meer dan 100 ja op 80, 50 en minder gezinnen, is er volstrekt geen ongewoon versijmel. Ook zijn in de groote steden de traktementen, dank zij dit systeem, veel beter dan ten oosten. Een voorname kerk in New York geeft aan haar predikant een traktement van f 10.000 tot f 30.000 'sjaars. En dit beweegt dan weer vele jonge mannen, van hooger aanleg en fijner vormen, die hier te lande een andere carrière zouden zoeken, om zich aan den dienst der kerk te wijden. De aanzienlijkste families in het land zijn dan ook allerwegen in den leeraarsstand vertegenwoordigd.

Maar de schaduwzijde is niet minder groot.

Slechts op tweeërlei zij-hier, gewezen.

Voorreest is de *catechisatie*, of in het algemeen het geven van godsdienstonderwijs door de predikanten (de Gereformeerde kerken nu uitgezonderd) in Amerika zo goed als onbekend. Men heeft er de Zondagsschool, waarvan veel werk wordt gemaakt, maar die toch in den regel in de handen van geheel onbevoegden is, en die zich veel meer toeleegt op het uitpluizen van allerlei details uit de Bijbelsche geschiedenis, dan op het verspreiden van geloofsinzicht en van godvruchtigen zin. En daarmee is het dan ook uit. Omrent zij twaalfde jaar gaat men van die Zondagsschool af, en wordt men aan zichzelf overgelaten, in afwachting of men zich op later leeftijd als „bekeerde" en dan eerst als lid bij zijn kerk zal komen aanmelden. Feitelijk weten de meeste Christenen op later leeftijd dan ook zo goed als niets van wat hun kerk belijdt. Natuurlijk is dit bij onze Hollandsche kolonisten heel anders en veel beter; ook in de dorpen; en ten deele zelfs bij de Reformed Church in de groote steden; maar over het algemeen genomen is zóó en niet anders de toestand.

En de andere schier nog ernstiger schaduwzijde is, dat de predikanten in de groote steden, met hun groote traktementen, schier uitsluitend in de rijke kringen verkeerden, en geheel in het wereldsche leven dier kringen meeleven.

Beide schaduwzijden tegelijk, en in onderling verband, kwamen het sterkst uit, toen schrijver dezes aan een niet-modern predikant van dit stempel vroeg, waarom hij dan ten minste zijn eigen kinderen niet catechiseerde, en ten antwoord ontving: Daar is geen tijd voor, de school neemt alle uren in, en is er een uur over, dan... moeten mijn kinderen naar de danses.

Onze Eeredienst.

XLIV.

Het loont de moeite op de beteekenis van Sankey's zingend optreden voor den kerkelijken eeredienst de aandacht te vestigen.

Wat hem dreef was de overtuiging, dat meer dan een koud blijft, als ge hem iets in proza zegt, maar geraakt en geroerd wordt, als ge hem iets toezigt. Althoos onder voorbehoud, dat het vocale van den zang met den zang zelf in evenwicht bleef. Er moest zoo door hem gezongen worden, dat wie hem hoorde zingen, ook de woorden verstond die hij zong. Niet om den klank, maar om het woord dat gezongen werd, was het Sankey te doen.

En wie zal dan ontkennen, dat de wonder „klare en heldere wijze", waarop Sankey zijn *Come home!* zong, metterdaad alleszins geschikt was, om te roeren en aan te grijpen. Het was een prediking in zang, die juist door dien zang diep in het hart drong.

Het komt bij prediking volstrekt niet alleen op de woorden aan die men uitspreekt, ook de toon waarop ze uitgesproken worden, doet zooveel af. De welsprekendste Grieksche redenaar gaf op de vraag: „Wat is bij het toespreken van de schare hoofdzakelijk?" tot driemaal toe ten antwoord: „Uw voordracht, uw voordracht, uw voordracht!" En schrijft hij is het in te denken, wat schat van geestelijke kracht teloor gaat, doordien zoo menig prediker juist op die voordracht zoo weinig let, en stem, toon, rust en beweging in het spreken zoo bijna ganschelijk verwaarloost.

Heel een sermoen, heel een zee van woorden, dor en koud voorgedragen, zullen voorbijgaan, zonder in iemands ziel te dringen, terwijl precies dezelfde woorden gevoelvul, met goede stembuiging, met daling en klimming, met gereede afwisseling, met biddenden ernst, en met wegspleddende gloed voorgedragen, geheel een gehoor bezielen zullen.

Hierop nu was Sankey's stelsel gegrond. Hij zag in, dat een uitzingen met klare, heldere, gevoelvul stem van eenige aangrijpende volzinnen uit de Schrift een wonder uitwerking kon hebben, om het hart te roeren, gelijk reeds Calvin het uitsprak, dat niets meer geschikt is, om het gemoed in beweging te brengen en de menschen uit hun onverschilligheid te doen opwaken, dan goede vocale en instrumentale muziek.

Het is dan ook die overweging, die er in Amerika toe geleid heeft, om weer solo-zang in den kerkdienst in te voeren.

Er moest, zoo verstond men het, in den dienst niet alleen een spreken van de geloovigen tot God, maar ook een spreken van God tot de geloovigen zijn. En waar nu de geloovigen ook zingend tot God spraken, waarom zou dan God zelf ook niet door menschenlijken zang tot de gemeente spreken? Het was zoo indrukwekkend, indien alles zweeg, en één schoone stem een woord uit de Schrift, als in Gods naam, aan de gemeente toezog. In de prediking sprak God tot de gemeente door het menschenlij-

woord. Waarom zou diezelfde God dan niet tot de gemeente zich uitken kunnen ook door den menschenlijken zang? Bad niet de gemeente tot God door het gesproken woord, om daarna tevens lof op te dragen in het gezongen lied? En waarom dan het woord van Gods zijde niet evenzoo in beide uitingen te nemen: *Gesproken* in de predikatie, en *gezongen* in het lied.

Dr. Asaph in de *Hartford Seminary Record* van November 1898, zegt er o. m. dit van:

We give the first place to the help rendered to the worshiper in his approach to God, but not far away is the conveyance of God's message to men. Said a lady last summer, after listening to a beautiful rendering of the composite theme, „Come unto Me, all ye that labor and are heavy laden" and „I heard the voice of Jesus": „It was as good as a sermon." It ought to be. It was meant for just that; to repeat and impress our Saviour's gracious call and to tell how one soul heard and answered. It may have been well sung; it ought to have been well sung; but no one stopped to think of the range or quality of voice; it was a religious effect, designed, secured.

A preacher in Jersey City paused in his sermon on the parable of the prodigal son, and called on his choir to sing „Home, Sweet Home." Why not? Unusual? Perhaps so; but it touched one wanderer's heart, and after the benediction he came to say that he had begun to live a new life.

It is the last day of the year; the sermon is to be on youth and old age. The leader is in sympathy with the occasion. He selects for the anthem those familiar words in Ecclesiastes describing old age. A solo voice announces the theme, „Remember now thy Creator, in the days of thy youth," and the chorus takes up the discourse, and tells with descriptive harmony of the evil days with the frailties and disabilities of advanced years, until the story is fully told, and the refrain is again heard, „Remember now thy Creator, in the days of thy youth," and the chorus takes up the discourse, and tells with descriptive harmony of the evil days with the frailties and disabilities of advanced years, until the story is fully told, and the refrain is again heard, „Remember now thy Creator, in the days of thy youth."

A most fit introduction to the discourse with its solemn admonition to improve the present hour. And, indeed, it is conceivable that the sentence should be so well sung as to make the postponement of further discourse possible. The Lord has spoken; let the earth be still. Would it be strange if we should come some day to such an appreciation of sacred song as a means of instruction and quickening, and to such skill in the rendering of music, as to say, at times, after the anthem, „Our souls have been fed; we need no more preaching to-day"?

Men zal toestemmen, dat hierin veel is dat sympathie verdient, al verraadt het citaat zelf mede een ernstig gevaar. Dat zeggen: „Onze ziel is gevoed geworden, de predikatie kunnen we thans missen", toont waar het heengaat.

Toch is dit nog niet het ergste. Het wezenlijke gevaar ligt elders.

Indien men onder de leden van elken kerkeraad een Sankey kon vinden, een man die als een vader in Israël gold, en die begaafd was met een schoone, roerende, klare, heldere zangstem, welk bezwaar zou er dan bestaan, om in een der prachtige anthems, die de Engelsche kerkelijke wereld in zulk een weelde bezit, Gods woord uit de Schrift tot het volk te laten komen? Zelfs is er geen twijfel, of dit zou dieper indruk maken, dan het voorlezen uit de Schrift gelijk dit nu veelal geschiedt.

Maar wat is het geval?

In een kerk waar men dusver dit solo-zingen niet kende, voert men het in, en begint dan met uit den kerkeraad de beste zangers te laten optreden. Doch slechts bij hooge uitzondering geeft dit ook maar van verre hetgeen men voor een solo-zang hebben moet. Zijn er dan onder de leden der kerk betere zangers, goed, dan laat men de solo's zingen door zulk een begaafd kerklid. Van dien begaafden broeder komt men voorts al spoedig op een zuster met nog schooner stem.

En bleef het daar nu maar bij.

Doch zie, in een naburige, concurrente kerk heeft men van *buitenaf* een zanger of zangeres van geheel buitengewone gave te hulp geroepen. Die zingt veel, veel prach-

De eerste plaats geven we aan de hulp voor dien buider wanneer hij tot God nadert; maar het middel om Gods boodschap tot de menschen te brengen, is niet ver weg. Zoo sprak een dame in den afgeloopen zomer, na een prachtige uitvoering van een compositie op de woorden: „Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt," en „Ik hoorde de stem van Jezus": „Het was zo goed als een preken." Zoo moest het zijn; zoo was het ook bedoeld, om te herleiden en tot het hart te brengen de genadige roepstem onzes Heilands, die zeg- gen hoe een ziel hoort en antwoordt. Het moeg- schoon gezongen zijn, het behoort de schoon gezongen te worden, maar niemand hield zijn aandacht slechts bezig met de kracht en klank van de stem; het was een beslist goddienstig effect.

Een prediker in Jersey City hield in zijn preek over de gelijkenis van den verloren zoon even op en verrocht het koor te zingen: „Home, sweet home" (het bekende Engelsche volkslied). Waarom niet? Ongewoon? 't Moeg zoo wezen, maar het trof eens zwaers hart en na de zegenbede kwam hij vertellen, dat hij begonnen was een nieuw leven te leiden.

Het is de laatste dag van het jaar; de preek zal loopen over jeugd en hoogen ouderdom. De leider handelt in overeenstemming met deze gelegenheid. Hij kiest voor het gezang de bekende woorden uit den Prediker, die den ouden dag schetsen. Een solo-stem zet het thema in: „Gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap," en het koor gaat voort en spreekt ons in roerende harmonie van de kwade dagen die komen, met de zwakheden en ongemakken van den hooger leeftijd, totdat heel het thema is behandeld en het refrain opnieuw wordt gehoord: „Gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap." Een buitengewoon geschikte inleiding op de toespreek, met die plecht- tige vermaning om het tegenwoordige leven te beteren. Indertijd, het is te verstaan, dat de woorden zóó goed kunnen gezongen worden, dat men er het verder voortzetten der rede om kan uitsluiten. De Heere heeft gesproken; dat de aarde dan zwijge. Zou het vreemd zijn, indien we nog eens kwamen tot zulk een waardering van het gewijde lied als middel om te onderwijzen en op te beuren, tot zulk een hoogte van muzikale uitvoering, dan we, bij tijden, na den zang kunnen zeggen: „Onze zielen zijn gevoed geworden; we hebben voor heden geen predikatie meer noodig."

tiger, en nu verlaat de gemeente nu kerk- gebouw, om dien keurigen zang in het concurrente gebouw te gaan aanhooren.

Dit neemt bij uw toch reeds zoo gebrekkigen zang alle effect weg. Uw gehoor weet nu, dat uw zang zeer inferieur bleef. Uw zang roert niet meer, vooral niet wanneer in elken dienst altoos dezelfde zanger of zangeres optreedt.

Om de concurrentie vol te houden moet ook gij dus alras naar andere hulpmiddelen omzien, en natuurlijk dan bieden de zangers en de zangeressen van de opera zich vanzelf aan. Hun zang overtreft alles. Ze zijn bekend. Ze zijn fijn gevoeld. Ze hebben de ervaring van het durven. En nauwelijks, heeft hun stem eenmaal in het heiligdom weerklinkend, of ieder voelt, dat dit alles overtreft wat dusver gehoord was.

Doch dan natuurlijk kan er niet meer op gelet worden, of die zangers en zangeressen Joodsch of Heidschik, Roomsch of Protestantisch zijn. De eenige vraag is dan of hun stem en zang die van anderen te boven gaat, en of gij geld beschikbaar hebt om ze te betalen.

Feitelijk ziet men dan ook, dat het daartoe reeds in tal van kerken in Amerika gekomen is. Men huurt er voor grof geld de operazangers en operazangeressen. Men zoekt elkaar die zangers af te troggelen door hooger te bieden. Op geboel of kerke- lijke positie wordt niet meer gelet. En deze zangers en zangeressen staan zóó hoog, dat ze zich in niets gezeggen laten, en in den regel zingen ze op zulk een wijze, dat de woorden van het lied door niemand verstaan kunnen worden. Het is de galm en trilling van hun stemgeluid die bewonderd wordt, maar aan God of aan zijn Woord denkt niemand meer.

Eerst plaatste men deze zangers dan nog in de gemeentebanken. Straks kwamen ze bij het orgel te staan, en zongen dan achter een gordijn. Maar ook dat gordijn werd ten leste weggeshoven. De vrouwen vooral wilden gezien zijn. Het toilet ging meetlen. En zoo kan men nu reeds kerken vinden, waar de predikant tamelijk laag staat, als hij spreekt, maar hoog boven hem de eereplaats wordt ingenomen door een prachtig gekleede zangeresse, die voor aller oog en oor niets en volstrekt niets anders, dan het schoon van haar stemgeluid doet hooren.

Er zijn er dan ook die uitsluitend om die zangeresse komen en als de predikatie begint, weggaan.

Alzoos krek hetzelfde verloop, dat deze zaak in veel Roomsche kerken nam, met een pijnlijk gevolg, waartegen niet alleen een Roomsche kerkvergadering, maar nog onlangs een ernstig geestelijke ten onzent, met een *exclamantis in deserto* geprotesteerd heeft.

Al is er dus in beginsel niets tegen te zeggen, ja, al zou het heerlijk zijn, indien men allerwegen in de kerken Christi een ambtsdrager vond, zoo rijk met zangtalent, begaafd, dat hij als een Sankey aangrijpende stukken uit Gods Woord kon zingen, de nood der praktijk maakt het onmogelijk. De wezenlijk uitnemende zangers, en met name de zangers onder de geloovigen, en speciaal onder de ambtsdragers, zijn er te dun gezaaid voor.

Was alzoos Gods wil geweest, zoo zou de Heere het zangtalent, met name aan zijn geloovigen veel rijker moeten hebben toebedeeld. Oefening kan geen talent scheppen, hoogstens het ontwikkelen en verfijnen in zijn uiting. En nu God niet alzo deed, nu de waarlijk roerende schoone zangers weinige zijn, blijkt reeds daaruit dat dit niet de van God bestelde ordinantie is, om zijn Woord tot de gemeente te brengen, en dat men felt gaat met den eisch te stellen, dat ook het spreken van God tot de gemeente, niet alleen in het *avond*, maar ook in den *zang* zal uitgaan.

Maar al aarzelen we niet, deze conclusie derwijs scherp te nemen, het feit blijft, dat die onhoudbare solo-zanger ongemerkt en vrij sterk weér de grootsche gedachte tot het besef der gemeente heeft gebracht, dat bij den Eeredienst niet alleen *zij tot God*, maar ook *God tot ons* te spreken heeft, en eerst daardoor komt er weér recht verstand en in de praectuur der Schrift, en in de Benedictie.

De Psalmen en het Calvinisme.

IV.

David's harp zweeg met den dood van Clément Marot. Calvin deed zelfs geen poging om een opvolger te vinden, die den arbeid van Marot, zoo droef afgebroken, zou voltooien. Hij wist, dat een dichter niet gezocht maar geschonken wordt. En God de Heere schonk op zijn tijd waar Calvin en heel Gods kerk om smeekte, den voortzetter van Marot's werk in Theodorus Beza, Calvin's trouwsten vriend, zijn geestelijken zoon en opvolger tegelijk.

Theodorus Beza, afkomstig van Vezelay in Bourgogne, een kwart eeuw jonger dan Marot, is een der schitterendste en bemin- nelijkste gestalten uit het hieldertijperk der Reformatie. Hij was van adel niet alleen door recht van geboorte maar ook par droit de *cœur*. Hij muntte uit op ieder gebied; hetzij hij optrad in de gehoorzaal om de diepten der Schrift te ontsluiten aan een jongelingschap, die aan zijn lippen hing; hetzij dat hij ten aanhoore van heel het Fransche hof de waarheid Gods verdedigde tegenover de fijn gesponnen drogredenen der Roomsche scholastiek; hetzij dat hij in de bloedige religie-oorlogen de leidsman en raadgever der Fransche Hugenoten was, altoos staat hij voor ons als de met rijke gaven van geest en hart door God geze- gende. Men heeft Beza den Melanchthon van Calvin genoemd. Er is menige trek van verwantschap tusschen den boezem- vriend van Luther en den jonger van Cal- vijn. Maar in één opzicht wint Beza het verre van den altoos weifelenden Melanch- thon. Beza paarde aan groote binnelij-

heid in den omgang een vastheid van wil, een onverzettelijkheid van beginsel, die bij Melanchthon tevergeefs werden gezocht. Beza hoorde bij Calvin.

Beza had van nature een dichterlijken aanleg. Reeds als jongeling gaf hij een bundel erotische verzen uit, die algemeen werden bewonderd en geerd. Ook later heeft hij aan den haast oversteijpenden arbeid tijd ontleend om deze natuurlijke gave te gebruiken in den dienst van Gods kerk, hetzij dat hij de offerande van Abraham als versterking van het geloof voor de oogen der gemeente schilderde, of de tegen- standers van Gods kerk striemend met den geesl der satire. Zelfs toen hij door de pest aangegrepen elk oogenblik den dood nabij waande, stortte hij in een aangrijpend lied zijn klacht en vertrouwen op God uit. Zoo hoog als Marot ging de vlucht van zijn dichtgave niet, maar dichter door Gods genade was hij toch.

Toen Beza in 1548 na zijne bekeering naar Genève vluchtte en Calvin hem straks een plaats bezorgde als hoogleeraar aan de Hoogeschool te Lausanne, vermoedde Calvin nog niet, dat deze gave aan Beza geschonken was. De minnedichten van een student las Calvin wel niet.

Ook hier is het Gods leiding, die Cal- vijn's vorige bode om voortzetting van de psalmberijming vervulde. Eens toen Calvin, kort voor Beza's vertrek, zijn woning be- zocht en hem niet thuis trof, zag hij op diens schrijftafel een kladpapier met Fran- sche verzen liggen. Het was een proeve van berijming van den 16en psalm. Calvin werd getroffen door de schoonheid van het lied, nam de proeve van den jongen dichter mede, liet haar lezen aan zijn ambtgenoot en deze proeve viel zoo in aller smaak, dat straks aller bede zich tot hem richtte om Marot's werk te voltooien.

Beza heeft de opdracht aanvaard, maar schoorvoetende. Eerst in 1551 op de dringende beden van Calvin zond hij wat hij vervaardigd had, 34 psalmen n. l. psalm 16, 17, 20, 21, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 73, 90, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 131, 132, 133 en 134, welke terstond door Cal- vijn werden uitgegeven. In 1554 kwamen hier zeven nieuwe psalmen bij, psalm 52, 57, 63, 64, 65, 111 en 67 en eerst acht jaar later, in 1562 waren alle psalmen be- rijmd en verscheen de eerste volledige psalm- bundel bij Antoine Davodeau en Lucas de Mortière te Genève.

De bijval, dien deze uitgave vond, kan het best worden afgemeten naar het aantal uitgaven. Alleen in 1562 verschenen vijf en twintig nieuwe edities, negen in Genève, drie in Lyon, zeven in Parijs en zes elders. Maar ook daarmede was de behoefte niet vervuld. In het volgende jaar moesten veertien uitgaven, in 1564 tien en in 1565 dertien uitgaven ter perse. In vier jaar beleefde de psalmberijming 62 edities, zoover men thans kan nagaan. Wel heeft Douen recht, wanneer hij opmerkt, dat geen enkel boek, zelfs de meest gezochte roman van onze dagen niet, zulk een aantal uitgaven heeft beleefd. Het was een lawine, die van Zwit- serland's bergen afdaalde en Frankrijk en Nederland overstroemde bij tien duizende exemplaren. Wel een bewijs hoe hoog de kerk van Christus Beza's arbeid heeft ge- schat.

De critiek der letterkundigen van vroeger en later tijd heeft dat oordeel niet onder- schreven. De berijming van Marot werd hoog verheven, die van Beza even laag ge- schat. Terwijl Calvin Beza's arbeid een perle, un vrai tresor noemde schreef een criticus dit spottend vers:

Donne à Marot le barde précieux,
A Beza quoi? — De Midas les oreilles.

Geef aan Marot den lauwerkrans der overwinning. Aan Beza de ezelsooren van koning Midas. En al is het oordeel niet zóó scherp, zelfs Douen heeft weinig lof voor Beza's vertaling over.

De gebreken, die Beza's arbeid aankleven, behoeven door ons niet te worden ontkend. Beza gebruikt veel stopwoorden; menige psalm verradt den haast waarmede de be- rijming is geschied; er komen zeer triviale en platte verzen in zijn berijming voor zoo- als Ps. 31 je suis un pot cassé en Ps. 17 De tes biens leur farcis la panse.

Maar men doe daarom Beza geen onrecht aan. Voorreest had Marot de eerste keuze en kon hij die psalmen berijmen, die voor een dichterlijkt talent de meeste aantrekkingskracht bezitten, terwijl Beza zich met het overgeblevene tevreden stellen moest. En voorts, al heeft Beza zwakke oog- blikken, er staan tegenover andere psalmen, die tot de meest schoone uit heel den bundel behooren. Psalm 68, „de Marsil- laise der Hugenoten," is van Beza afkom- stig. De aanvang is een krijgszang, zoo- als alleen op een slagveld kan gezongen worden:

Où Dieu se montre seulement,
Et on verra soudainement,
Abandonner la place
Le camp des ennemis, espars,
Et ses haines de toutes parts,
Fuir devant sa face.

En wat voor de gemeente zeker boven alles gaat, al bezat Beza niet de hooge vlucht van Marot, al beschikte hij niet over diens rijkdom van rhythmus en versificatie, Beza heeft de psalmen berijmd uit dien heiligen andrang, die in Gods kunstwerk geen spe- luiting voor het hof, maar de rijkste gave voor Gods kerk zag.

Toen Clément Marot in 1543 te Genève zijn psalmen uitgaaf, ging vooraf een opdracht aan de dames te Parijs, waarin Marot aldus dichtte:

O vous, dames et damoyelles,
Que Dieu fait pour estre son temple,
Et faites, s'il vous plaît, un bon exemple
Retenir et chœurs et salles
De chansons mondaines ou sages,
Je veulx icy vous presenter,

De quoy sans offence chanter,
Et sachant que point ne vous placent
Chansons que de l'amour se fassent,
Celles qui icy presentes l'ose
Ne parlent certes d'autre chose,
Ce n'est qu' amour....

„O Vrouwen en jonkvrouwen, die God ge- maakt heeft om zijn tempel te zijn, en die verleid door slechte voorbeelden, de kamers en zalen doet weergalmen van wereldsche en gemeene lidenen, ik bied u hier aan wat ge- zonder God te beleedigen zingen kunt. En daar ik weet, dat lidenen, die over de liefde zwijgen, u niet behagen, daar spreken de zangen, die ik u waag aan te bieden, van niets anders dan liefde, n. l. liefde tot God."

Theodorus Beza heeft zijn psalmen opge- dragen „à l'Eglise de nostre Seigneur," de martelaarskerk van Christus in die dagen. Maar, zoo zingt Beza haar toe:

Vous, enfermés, qui en prisons obscures
Pour vérité portez peines tant dures,
Et qui souffrez pour tant juste querelle
La mort, hélas, extrêmement cruelle,
Vous tairés-vous en ces afflictions?
Vos corps sont pris, mais l'esprit se délire;
Le corps se meurt, l'esprit commence à vivre.
Sus donc, amis, chantez-moy ces complaintes,
Faites ouïr ces prières toutes saintes,
Fendant le feu d'une voix de louanges,
Qui sont tesmoing, devant Dieu et ses Anges,
De votre sainte et vertueuse étude
Contre le monde et son ingratitude;
Que si la langue on contraind de se taire,
Fait le cœur ce qu'elle ne peut faire.
S'il faut servir au Seigneur de tesmoins
Mourons, mourons, louant Dieu pour le moins
Au departir de ces lieux misérables!

„O Gij, die in ijzer geklonken en opgeslo- ten in donkere kerkerholen een zoo harde straf draagt, voor de waarheid en die helaas een dood, zoo ontzaglijk vreed moet onder- gaan ter wille van een zoo rechtvaardige twistzaak, zult gij in uwe droefheden het stil- zwijgen bewaren? Het lijf is gevangen, de ziel wordt bevrijd. Het lichaam sterft, de geest begint te leven. Komt dan mijne vrien- den, zingt mij uwe klachten, laat hooren uwe heilige gebeden, terwijl uwe lofzangen de vlammen van den brandstapel doorkoren en getuigenis afleggen voor God en zijne engelen, van uw heilig en ernstig streven tegen de wereld en haar ondankbaarheid; dat, al dwingt men uw tong om te zwijgen, het hart voortga met te doen wat de tong niet meer kan. Moeten wij dan den Heere dienen als zijn bloedgetuigen, laat ons ten minste sterven, God lovende bij het scheiden uit dit jammerdal!"

Wie deze beide opdrachten vergelijkt, zal het ons toestemmen: Marot moge rijker gaven van geest hebben bezeten, Beza heeft alleen het hart der psalmen verstaan.

Officiële Berichten.

(Met verhoging uit het Kerkblad van 20 Jan. '99.)

ANTWERPEN, 11 Jan. 1899. De kerkeraad der Gerel. kerk te Antwerpen geeft bij dezen tot zijne blijdschap aan de Gerel. kerken in Nederland kennis, dat de Gerel. kerk te Antwerpen, onder leiding van den door de Classis Klundert aan- gewezen Consul, Dr. J. D. v. d. Velden, is ingesteld.

Op den 28sten December 1898 werd een ker- keraad verkozen van 2 ouderlingen en 2 diake- nen, die op Zondag 8 Januari 1899 bevestigd zijn geworden.

Onze hulpe staat hoewel de kerk klein en nog zwak is, in den Naam des Heeren, die hemel en aarde gemaakt heeft.

Tevens verzoekt de kerkeraad aan alle Gerel. kerkeraden in Nederland, voortaan de naar Ant- werpen vertrekkende leden de noodige inlichtin- gen te verstrekken in betrekking tot eene spoedige inlevering der attestaties bij den kerkeraad, en tevens bij vertrek dit te willen melden aan het adres van den scriba.

Namens:
Ds. J. D. v. d. Velden, Consul; J. Mulder
en H. Rooze, Ouderlingen; F. van Doninc en
W. Rooze, Diakenen.

J. Mulder, *Præses*,
124 Provinciestr., Zuid, Antwerpen.
W. Rooze, *Scriba*,
61 Rudolphstr., Antwerpen.

Vergaderplaats: *Meningstraat 14.*

Buitenland.

Engeland. Het ontstaan van het ritualisme.

III.

Hoe het mogelijk is, dat er in de Engelsche staatskerk zoo veel strijd is ontstaan over de uitwendige plechtigheden of ceremonien der Roomsche kerk, zal men vragen? Het is een- voudig genoeg te verklaren. Had men een boek waarin eenvoudig en duidelijk was voorgescre- ven welke ceremonien de predikanten hadden te verrichten, er zou dan kunnen optreden worden tegen die voorgangers, die buiten hun boekje gingen.

Maar nu bestaat er *onsterkheid* omtrent men- nig punt. De geloofsbelijdenis der 39 artikelen is in menig stuk zwevend gesteld; de Rubrica en Formulieren waarin de regels voor den ere- dienst gegeven worden geven geen bepaald om- liggende voorschriften. Dr. Mont kon dan ook in een handboek voor de liturgie niet minder dan 70 manieren aantoonen waarop de godsdien- ste oefeningen in de Episcopale kerk konden worden ingericht, zonder daarbij in strijd te komen met de voorschriften!

In een der Rubrica's was bepaald dat de orna- menten van de kerk en van hare predikanten in alle tijden waarin zij dienst doen, zullen behouden worden en in gebruik zijn, gelijk zij dat waren in de kerk van Engeland op gezag van het parlement in het tweede jaar der regeer- ing van Eduard VI.

De Ritualisten konden allerlei Roomsche ceremonien invoeren en tot ieder die er tegen opponeerde beweren: datgene wat gij als eene nieuwigheid verfoeit, was al in gebruik in 1549, het tweede jaar van Edward's regering. Het eenige waarvoor zij zich hadden in acht te ne- men was iets in te voeren, wat in eene of andere Rubric verboden was.

Zij die vreesden dat op die manier de En- gelsche Episcopale kerk geheel op Roomsche paden zou geleid worden, bestreden de wet- tigheid van de door de Ritualisten zoo liefgekoosde Rubric, maar ook het gebruik dat men er van maakte. Nu was er alle aanleiding om de wet- tigheid van de Rubric in twijfel te trekken, en ook was het zeer de vraag of, wanneer de Ru-